

- בגרות ב: תנ"ך
- מספר יחידות הבגרות: השלמה ל-5 יחידות
- שם הפרק בבחינה: 1381
- כותב פתרון הבחינה: ד"ר עופרי חן
- מועד הבחינה: 17/5/18

שאלה 1

א. בשיר השירים ג' 1-5 נמצא מספר אמצעים ספרותיים [התלמיד נדרש לציין שני אמצעים בלבד]:

- ביטוי מנחה: "שאהבה נפשי", ביטוי המדגיש את אהבתה של הנערה לדוד
- שורש מנחה ב.ק.ש: "את שאהבה נפשי ביקשתי... ביקשתני ולא מצאתיו", מדגיש את תשוקת הנערה לדוד.

- מוטיב 'שלוש וארבע': שלוש פעמים הנערה מחפשת אחר הדוד וברביעית מוצאת:

* "על משכבי בלילות ביקשתי את שאהבה נפשי, ביקשתיו ולא מצאתיו".

* "אקומה אסבבה בעיר ובשווקים ... אבקשה את שאהבה נפשי, ביקשתיו ולא מצאתיו".

* "מצאוני השומרים הסובבים בעיר, את שאהבה נפשי ראיתם?"

* ברביעית: כמעט שעברתי מהם עד שמצאתי את שאהבה נפשי"

החיפוש מדגיש את נחישותה של הנערה למצוא את הדוד

ב. השיטה הפרשנית שנוקט עמוס חכם היא השיטה האלגורית. לפיו חכם, הלילה הוא משל לתקופת הגלות ואילו ההליכה 'בעיר ובשווקים' היא סמל לנדודי ישראל בין העמים: "הלילה הוא סמל לחשכת הגלות 'אסבבה בעיר ובשווקים' סמל לנדודים מגוי לגוי".

שאלה 2

1. בשיר השירים ח' 11-14 נמצא התייחסות שונה לכרם, מצד שלמה ומצד הדובר בשיר :
ע"פ המשל : שלמה נעזר באנשיו לטיפול בכרם בעוד הדובר מטפל בכרמו בעצמו : "כרם היה
לשלמה בבעל המון נתן את הכרם לנוטרים ... כרמי שלי לפני".
ע"פ הנמשל : הכרם הוא משל לאיש. לעומת שלמה שלו נשים רבות הרי שלדובר בשיר אישה
אחת.

2. מן הפסוקים משתמעת נימת לעג כלפי שלמה ויחס לנשותיו. שלמה חולק עם שומריו
וסריסיו את נשותיו : "כרם היה לשלמה .. נתן את הכרם לנוטרים ... אלף לך שלמה ומאתיים
לנוטרים". לעומת הדובר בשיר שמדגיש את אהבתו ונאמנותו לרעייתו : "כרמי שלי לפני".

1. בפס' 13 מבקש הדוד מהרעיה להשמיע את קולה לפני חבריו : "חברים מקשיבים לקולך
השמעניני", את תשובת הנערה : "ברח לך דודי ... על הרי בשמים", ניתן להבין בשני אופנים :
תגובה ביישנית וצנועה : מנערה מסרבת לדרישת הדוד להשמיע את קולה בפני חבריו ומגרשת
אותו להרים.

תגובה נועזת : "לנערה רומזת לדוד להתרחק מחבריו ולבוא אליה, כאשר הביטוי "על הרי
בשמים", רומז לגופה.

2. דברי הנערה בשיר השירים ב' 16-17 : "עד שיפוח היום ונסו הצלילים .. סוב דמה לך דודי
על הרי בתר", יכול לחזק את אחת הגישות [התלמיד נדרש לתמוך באחת מהשתיים].
חיזוק לתגובה הנועזת : "הנערה רומזת בדבריה לדוד שינתן לשקיעת השמש ואז יבוא אליה,
כאשר הביטוי 'על הרי בתר' רומז לגופה.

חיזוק לתגובה הביישנית: "הנערה נמנעת מלהראות בפפני הדוד ומדרשת אותו להרים: "סוב לך דודי...".

שאלה 3

1א: ברות א' נמצא נימוקים של הדמויות להצדקת המעבר ממקום למקום: המניע למעבר של אלימלך וילדיו מבית לחם למואב קשור בבצורת שפקדה את יהודה: "ויהי רעב בארץ וילך איש מבית לחם יהודה לגור בשדה מואב". המניע למעבר של נעמי ממואב חזרה לבית לחם נבע מכך ששמעה שתמה הבצורת ביהודה: "ותקם היא וכלותיה משדה מואב כי שמעה בשדה מואב כי פקד ה' את עמו לתת להם לחפ".

2א. המניע של רות במעבר ממואב ליהודה נבע מרצונה לדבוק בחמותה: "אל תפגעי בי לעוזבך לשוב מאחריך, אל אשר תלכי אלך". מכאן נוכל ללמוד על נכונותה להקריב וללכת אל הלא נודע בשל נאמנותה לחמותה.

ב1. על פי דברי יאיר זקוביץ מהווה מגילת רות יצירה שתכליתה להביע יחס חיובי לנשים הנוכריות, ולהוות ניגוד לתפיסה המתייחסת בשלילה לקשרי החיתון איתן: "מגילת רות היא בבחינת ביטוי להתנגדותם החריפה של חוגים מסויימים לגירוש נשים נוכריות". נוכל למצוא מספר ראיות ליחס החיובי כלפיהן [התלמיד נדרש להביא שתי ראיות]:
- נישואי הבנים לנשים מואביות: "וינשאו להם [מחלון וכליון] נשים מואביות".
- דבקותן של הכלות בנעמי: "ותאמרנה לה כי איתך נשוב לעמך".
- קבלת רות את אלוהי ישראל: "עמך עמי אלוהיך אלוהי".

22. חיזוק ליחס החיובי כלפי נשים נוכריות נמצא בפרק ד [התלמיד נדרש להביא ראיה אחת]:

- נישואי בועז לרות: ויקח בועז את רות ותהי לו לאישה".

- מהזיווג שבין בועז לרות נולד דוד: "ותקראנה שמו עובד והוא אבי ישש אבי דוד".

- היחס החיובי שזוכה רות מן החברה: "כלתך אשר אהבתך ... טובה לך משבעה בנים".

שאלה 4

א. ברות ג' 1-13 נמצא ביטוי הן לצייתנותה של רות לנועמי והן לנקיטת יוזמה מצידה: ביטוי לצייתנות: נעמי דורשת מרות לרדת לגורן: "וירדת הגורן", ורות אכן פועלת במצוות נעמי: "ותרד הגורן ותעש ככל אשר ציוות חמותה".

ביטוי ליוזמה מצד רות: נעמי מציעה לרות להיות פסיבית: "וגלית מרגלותיו ושכבת והוא יגיד לך את אשר תעשי". ואילו היא נוקטת יוזמה ומבקשת בגלוי את קיום מצוות הייבום: "ותגל ותשכב מרגלותיו .. ותאמר אנוכי רות המואביה ופרשת כנפידך על אמתך כי גואל אתה".

ב. בין רות ג' לרות ד' נמצא רמזים לשני סוגי גאולות:

גאולת האישה [ייבום]: "אם לא יחפוץ לגאלך גאלתיך אנוכי".

גאולת השדה: "ביום קנותך את השדה".

נראה כי בין שתי סוגי הגאולות קיים קשר, הנרמז בדברי בועז, ולפיו גאולת השדה כרוכה בייבום רות: "ביום קנותך את השדה ... קנית להקים של המת על נחלתו".

שאלה 5

1א : האירוע ההיסטורי הנרמז באיכה א' הוא חורבן ממלכת יהודה [חורבן בית ראשון], שהתרחש בשנת 586 לפנה"ס.

2א : הדגשת השאלות הרטוריות בפס' 1-2 תכליתן להביע פליאה על הניגוד שבין העבר המפואר של אנשי ירושלים לבין מצבם העגום בהווה, לאחר החורבן ; אם בעבר נמשלו לזהב ולאבני קודש הרי שבהווה התעמעם הזהב ואבני הקודש הפכו כלי חרס שבורים : "איכה יועם זהב ישנא הכתם הטוב, תשתפכנה אבני קודש בראש חוצות.. איכה נחשבו לנבלי חרש".

ב. בפס' 22 נמצא שתי ראיות המבטאות את הצדק האלוהי :
- הענשת אדום על חטאיה : "פקד עוונך בת אדום... גילה חטאותיך".
- תום העונש ליהודה : "תם עוונך בת ציון".

שאלה 6

1א : בין קהלת ג' לבין שירו של יהודה עמיחי 'אדם בחייו' נמצא מספר הבדלים :
- לפי קהלת משתמע שלכל דבר יש זמן מוגדר וייחודי לו : "עת לאהוב ועת לשנוא", ואילו לפי עמיחי נמצא כי הדברים מתרחשים בו זמנית ואין ביניהם חלוקה ברורה : "אדם צריך לאהוב ולשנוא בבת אחת".
- מדברי קהלת משתמע שהכל גזרה מאלוהים ואין לאדם זכות בחירה : "וגם כל אדם שיאכל ושתה ... מתת אלוהים היא". ואילו מדברי עמיחי משתמע שלאדם יש יכולת בחירה, ברצותו יזרוק אבנים וברצותו יאספן : "באותן ידיים לזרוק אבנים ובאותם ידיים לאסוף אותן".

א2: השקפתי עולה בקנה אחד עם דברי עמיחי, שכן קשה לקבוע גבול ברור בין רגשות, הטוב והרע אחוזים זה בזה בחיים. [כל תשובה מנומקת תתקבל]

ב. בין פסי' 10-17 נמצא מספר ביטויים המבטאים חוסר שליטה של האדם על חייו [התלמיד נדרש להביא שתי ראיות]:

- הכל קבוע בעולם ולאדם אין יכולת לשנות ולתקן דבר: "כל אשר יעשה אלוהים הוא יהיה לעולם, עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע".

- אלוהים נתן באדם את השאיפה לחקר העולם / לחיי נצח, ובשני המקרים בלא יכולת לממשם: "את העולם נטע בליבם מבלי אשר ימצא האדם את המעשה אשר עשה אלוהים".

- לאדם אין יכולת בחירה: "וגם כל אדם שיאכל ושתה וראה בטוב... מתת אלוהים היא".

שאלה 7

א1. בין דמותה של שרי לדמותה של ושתי נמצא דמיון. בשני המקרים נדרשו הנשים לעשות דבר החורג מהנורמה:

שרי: נדרשה לשקר ולהסתיר את קרבתה לאברם: "אמרי נא אחותי את למען ייטב לי בעבורך".

ושתי: נדרשה לבוא ולהופיע לפני המלך והשרים: "להביא את ושתי המלכה לפני המלך ולהראות העמים והשרים את יופיה".

אולם, נראה כי כל אחת מהנשים הגיבה לדרישה באופן שונה:

שרי, נראה שפעלה על פי דרישת אברם: "ותקח האישה בית פרעה ולאברם הטיב בעבורה". ואילו ושתי סרבה לדרישת המלך: "ותמאן המלכה ושתי לבוא בדבר המלך".

א. לדעתי תגובת ושתי ראויה יותר, מכיוון שדרישת הופעתה לפני השרים נתפסה כפגיעה בכבודה, ונראה כי הגנה על כבודה העצמי גם במחיר סיכון אישי ובגירושה. [כל תשובה מנומקת תתקבל].

ב. סירובה של ושתי להופיע לפני המלך גרר את גירושה: "ומלכותה יתן לרעותה הטובה ממנה", מכאן נלמד כי התכונה הראויה למלכה החדשה היתה צייתנות.

שאלה 8

1. מפס' 9 משתמע שהיהודים שמרו על זהותם. האיגרת על צו מרדכי נשלחת לכל עם לפי לשונו, וכך גם ליהודים: "ואל היהודים ככתבם וכלשוונם".

2. בתיאור צו המלך נמצא מספר יסודות אירוניים:

- ע"פ פס' 8 משתמע שהמלך נותן, למרדכי ולאסתר, אפשרות לכתיבת צו נגדי הסותר את הצו של המן, מכיוון שלא ניתן לבטל צו שנחתם על ידי המלך, מכאן משתמע שיש הממלכה שני צווים סותרים: "ואתם כתבו על היהודים כטוב בעיניכם בשם המלך וחתמו בטבעת המלך כי כתב אשר נחתם בשם המלך ונחתם בטבעת המלך אין להשיב".

- ע"פ פס' 11 משתמע כי שני הצווים הסותרים, שנותרו בתוקף, יצרו מצב אבסורדי, כאשר שני הצדדים פועלים לפיהם, מצד אחד היהודים מצד שני אנשי המלך: "אשר נתן המלך ליהודים ... להקהיל ולעמוד על נפשם ולאבד כל חיל עם ומדינה הצרים אותם".

ב. בין אסתר ח' לאסתר ג'-ד' נמצא ביטוי לרעיון היפוך המצבים:

- בפרק ג' "העיר שושן נבוכה", לנוכח הצו של המן, ואילו בפרק ח': "העיר שושן צהלה ושמחה".

- בפרק ד' מרדכי לובש בגדי אבל: "ויקרע מרדכי את בגדו וילבש שק ואפר", ואילו בפרק ח' "יצא מרדכי בלבוש מלכות ותכלת".

כוונת מוטיב היפוך המצבים להמחיש את השינוי שהתחולל במצבם של היהודים לאורך המגילה: משלילה לחיוב.